Марија Драшкић ■ Стеван Лилић

ОСНОВИ ПРАВА

за II разред правне и биротехничке школе

ОСНОВИ ПРАВА

К.Б. 22677

9 788617 226778

www.zavod.co.yu

Марија Драшкић • Стеван Лилић

ОСНОВИ ПРАВА

за II разред правне и биротехничке школе

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА
БЕОГРАД

Рецензенти

др Боривоје Шундерић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду
Драгица Клипа, професор Правне и биротехничке школе „9. мај“ у Београду
Анита Малешевић, професор Правне и биротехничке школе „Димитрије Давидовић“ у Земуну

Уредник
ДИМИТРИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ

Одговорни уредник
НЕБОЈША ЈОВАНОВИЋ

За издавача
проф. др РАДОШ ЉУШИЋ, директор и главни уредник

Министар просвете и спорта Републике Србије решењем број 650-01-01049/2006-06 од 10. 09. 2006. године одобрио је овај уџбеник за издавање и употребу у II разреду правне и биротехничке школе

ISBN 86-17-13897-1

САДРЖАЈ

I. ПРАВНИ СИСТЕМ 9
1. ПОЈАМ, ВРСТЕ И ЕЛЕМЕНТИ ПРАВНОГ СИСТЕМА 9
1.1. Појам правног система 9
1.2. Врсте правних система 10
1.3. Елементи правног система 12
2. ПРИНЦИПИ ПРАВНОГ СИСТЕМА 16
2.1. Потпуност 16
2.2. Уставност 17
2.3. Законитост 17
3. ОСНОВНА ОБЕЛЕЖЈА ПРАВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 18
3.1. Државна заједница Србија и Црна Гора 18
3.2. Република Србија 19
4. РАЗВОЈ ПРАВНОГ СИСТЕМА 21

II. УСТАВНО ПРАВО 23
1. НАСТАНАК И РАЗВОЈ УСТАВНОСТИ 23
1.1. Појам устава 23
1.2. Порекло устава 25
1.3. Класификација устава 27
1.3.1. Крути и мекани устави 27
1.3.2. Писани и неписани устави 28
1.3.3. Кодификовани и некодификовани устави 28
1.3.4. Октроисани устави, устави-пактови и народни устави 28
2. УСТАВНОСТ И УСТАВИ КОД НАС 29
2.1. Уставност у Србији до Првог светског рата 29
2.2. Уставност у Југославији 30
2.3. Независна Србија 31
3. ПРЕДМЕТ И ИЗВОРИ УСТАВНОГ ПРАВА 32
3.1. Предмет уставног права 32
3.2. Извори уставног права 32
4. ОСНОВНА НАЧЕЛА УСТАВНОГ ПРАВА 33
5. УСТАВ СРБИЈЕ 36

III. УПРАВНО ПРАВО 50
1. ПРЕДМЕТ УПРАВНОГ ПРАВА 50
1.1. Ужа концепција предмета управног права 51
1.2. Шира концепција предмета управног права 51
2. УПРАВНО ПРАВО КАО ГРАНА ПРАВНОГ СИСТЕМА 52
3. УПОРЕДНО УПРАВНО ПРАВО 53
3.1. Европско-континентални систем управног права 53
3.2. Англосаксонски систем управног права 54
3.3. Међународно (европско) управно право 55
4. НАУКА УПРАВНОГ ПРАВА 55
4.1. Опште напомене 55
4.2. Настанак и развој науке управног права 56
4.3. Наука управног права у Србији 57
4.4. Савремене тенденције развоја науке управног права 58
5. ОСНОВНИ ИНСТИТУТИ УПРАВНОГ ПРАВА 59
6. ИЗВОРИ УПРАВНОГ ПРАВА 61
7. УЛОГА И ЗНАЧАЈ УПРАВНОГ ПРАВА 62
IV. ГРАЂАНСКО ПРАВО 65
1. ПОЈАМ И ИСТОРИЈАТ ГРАЂАНСКОГ ПРАВА 65
1.1. Појам грађанског права 65
1.2. Историјат грађанског права 67
2. ВРСТЕ ГРАЂАНСКИХ ПРАВА 68
2.1. Имовинска и неимовинска права 68
2.2. Преносива и непреносива права 69
2.3. Апсолутна и релативна права 69
3. АПСОЛУТНА ПРАВА 70
3.1. Стварна права 70
3.1.1. Право својине 72
3.1.2. Државина 73
3.1.3. Службености 73
3.1.4. Заложно право 74
3.1.5. Право закупа 75
3.1.6. Право прече куповине 75
3.2. Лична права 75
3.3. Право интелектуалне својине 76

4. РЕЛАТИВНА (ОБЛИГАЦИОНА) ПРАВА 77
4.1. Предмет и садржина облигације 78
4.2. Извори облигација 78
4.2.1. Правни послови 79
4.2.2. Проузроковање штете 80
4.2.3. Остали извори облигација 81
4.3. Извршење облигација 82
4.4. Престанак облигација 83
4.5. Врсте облигационих односа 84
4.5.1. Једнострано обавезни и двострано обавезни облигациони односи 84
4.5.2. Теретни и доброчини облигациони односи 84
4.5.3. Новчани и неновчани облигациони односи 84
4.5.4. Облигациони односи са тренутним и трајним извршењем 85
5. ИМОВИНА 85
6. ПРАВНИ ПРОМЕТ 86
V. ПОРОДИЧНО ПРАВО 89
1. ПОЈАМ И САДРЖИНА ПОРОДИЧНОГ ПРАВА 89
2. БРАЧНО ПРАВО 90
2.1. Брак 90
2.1.1. Склапање брака 91
2.1.2. Дејства брака 93
2.1.3. Престанак брака 95
2.2. Ванбрачна заједница 95
3. РОДИТЕЉСКО ПРАВО 96
3.1. Породични статус детета 96
3.1.1. Материнство 96
3.1.2. Очинство 96
3.1.3. Материнство и очинство у случају зачећа уз биомедицинску помоћ 97
3.2. Усвојење 97
3.3. Права детета 98
3.4. Родитељско право 98
3.4.1. Садржина родитељског права 99
3.4.2. Вршење родитељског права 100
3.4.3. Лишење родитељског права 101
4. СТАРАТЕЉСКО ПРАВО 101
4.1. Хранитељство 101
4.2. Старатељство 102
5. ЗАШТИТА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ 103

VI. КРИВИЧНО ПРАВО 105

1. ПОЈАМ, ПРЕДМЕТ И ПОДЕЛА КРИВИЧНОГ ПРАВА 105
1.1. Појам и предмет кривичног права 105
1.2. Подела кривичног права 106
1.2.1. Општи и посебни део кривичног права 106
1.2.2. Кривично материјално и кривично процесно право 110

2. КРИВИЧНО ДЕЛО 111
2.1. Појам и елементи кривичног дела 111
2.2. Радња извршења и последица извршења кривичног дела 112
2.3. Биће кривичног дела 112
2.4. Несвршено кривично дело (покушај) 113

3. КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ 114
3.1. Појам кривичне одговорности 114
3.2. Урачунљивост 114
3.3. Виност 115
3.3.1. Умишљај 115
3.3.2. Нехат 115

4. ИСКЉУЧЕЊЕ ПОСТОЈАЊА КРИВИЧНОГ ДЕЛА 116
4.1. Неурачунљивост 116
4.2. Нужна одбрана 116
4.3. Крајња нужда 117

5. САУЧЕСНИШТВО 118

6. КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ 119
6.1. Појам и врсте кривичних санкција 119
6.2. Кривичне казне 120
6.3. Одмеравање казне 121
6.4. Мере упозорења 122
6.5. Мере безбедности 123
6.6. Кривичне санкције према малолетницима 124

7. РЕХАБИЛИТАЦИЈА, ПРЕСТАНАК ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА ОСУДЕ, КАЗНЕНА ЕВИДЕНЦИЈА 124

8. АМНЕСТИЈА И ПОМИЛОВАЊЕ 125

VII. МЕЂУНАРОДНО ЈАВНО ПРАВО 127

1. ПОЈАМ 127

2. СУБЈЕКТИ МЕЂУНАРОДНОГ ЈАВНОГ ПРАВА 127
2.1. Држава 127
2.2. Међународне организације 128

3. ИЗВОРИ МЕЂУНАРОДНОГ ЈАВНОГ ПРАВА 129

4. САНКЦИЈЕ У МЕЂУНАРОДНОМ ЈАВНОМ ПРАВУ 129

5. МЕЂУНАРОДНО РАТНО (ХУМАНИТАРНО) ПРАВО 130

VIII. МЕЂУНАРОДНО ПРИВРЕДНО ПРАВО 133

1. ПОЈАМ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА 133

2. ПРЕДМЕТ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА 134

3. ИЗВОРИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА 134
3.1. Уговори 134
3.2. Међународни обичаји 135
3.3. Пракса арбитражних судова 135
3.4. Унутрашње законодавство 136

4. СУБЈЕКТИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ПРАВА 136
4.1. Држава 136
4.2. Међународне организације 136
4.3. Привредне организације 136

IX. МЕЂУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО 138

1. ПОЈАМ МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВАТНОГ ПРАВА 138

2. САДРЖИНА МЕЂУНАРОДНОГ ПРИВАТНОГ ПРАВА 139
2.1. Правила о међународној надлежности 139
2.2. Правила о решавању сукоба (колизије) закона 140
2.3. Правила о правима странаца 140